

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษา เพื่อยึดผู้เรียนเป็นสำคัญการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือประถมศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ การจัดสภามหาวิทยาลัยรวมทั้งแหล่งการเรียนรู้ต่างๆให้หลากหลาย เพื่อเอื้อต่อความสามารถของแต่ละบุคคล เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติที่สอดคล้องกับศักยภาพและความสนใจเฉพาะตัวและศักยภาพของผู้เรียน ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนเน้นให้ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด มุ่งเน้นประโยชน์ผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนต้องเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น มีนิสัยรักการเรียนรู้และเกิดการใฝ่รู้ใฝ่เรียน ฉะนั้นครูจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญ ในการจัดบรรยากาศและกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ ต้องพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพการสอนของตนให้มีความรู้ สามารถจัดประสบการณ์การเรียนการสอน ที่สอดคล้องเหมาะสมกับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาศักยภาพได้อย่างเต็มที่ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ ทั้งด้านความรู้ ความคิด เจตคติ คุณธรรม จริยธรรม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2542 : 3)

การเรียนรู้ที่สมบูรณ์จะต้องผ่านการมีส่วนร่วมรู้ ร่วมคิด ร่วมทำจริง และร่วมประเมินผลโดยผู้เรียน กระบวนการนี้จะก่อให้เกิดความสุขแก่ตัวผู้เรียน ผู้สอน และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ซึ่งจะปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกันอย่างต่อเนื่อง ตามบทบาทของแต่ละฝ่าย ครูจะทำหน้าที่ให้กำลังใจออกแบบกิจกรรมและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ อำนวยความสะดวกและเป็นที่ปรึกษา ช่วยให้ผู้เรียนแสดงบทบาทค้นพบความสามารถของตนเอง พัฒนาความสามารถทางสติปัญญาและพัฒนาความสามารถทางอารมณ์ ครูผู้สอนต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนของตนในการจัดกิจกรรมการสอน ต้องศึกษาวิเคราะห์หลักสูตร เนื้อหาวิชาในหลักสูตรและวัตถุประสงค์ของการเรียนให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ ครูต้องร่วมมือกันทำงานเป็นทีม เพื่อวางแผนจัดกระบวนการเรียนรู้ให้มีความต่อเนื่องเชื่อมโยงกันและบูรณาการสาระการเรียนรู้แต่ละวิชาให้สัมพันธ์กัน ผู้ที่จะทำให้กระบวนการเรียนรู้ประสบความสำเร็จได้ก็คือครูผู้สอน ซึ่งตามกระบวนการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น ครูผู้สอนมิได้มีความสำคัญน้อยลง แต่ยังมีความสำคัญอย่างมากหรืออาจจะมีมากกว่าเดิมเพราะเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ตั้งอยู่บนรากฐานของผลประโยชน์อันสูงสุด ที่ผู้เรียนพึงได้รับตามสิทธิขั้นพื้นฐาน (คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ 2543 : 62 – 70)

การที่ครูจะสามารถดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน ได้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 นั้น การพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพของครู จึงเป็นภารกิจที่สำคัญและควรดำเนินการโดยเร่งด่วน เนื่องจากครูเป็นผู้มีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับผู้เรียน ครูจึงต้องหาแนวทางหรือยุทธศาสตร์ให้ครูเปลี่ยนมุมมองและความคิด มุ่งปรับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ พัฒนาปัญญาคน ครูต้องทบทวนบทบาทของตนเองว่า การจัดการเรียนการสอนที่ตนกำลังดำเนินการอยู่ มีคุณภาพถูกต้องเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพของสังคมไทย และสังคมโลกมากน้อยเพียงใด พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 อันเป็นกฎหมายแม่บทของการจัดการศึกษาที่มุ่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทุกด้านทุกมิติ เพื่อให้เกิดผลทางการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด (สุภรณ์ สมาพงศ์ 2543 : 56-68)

จากการที่ครูจะต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนของตน โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญจึงจำเป็นต้องพัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถที่เหมาะสมเพื่อให้การจัดกิจกรรมการสอนของครูบรรลุตามวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาสมรรถภาพที่จำเป็นในการจัดกิจกรรมการสอนของครูโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นข้อมูลให้ครูผู้สอนในระดับประถมศึกษาและผู้เกี่ยวข้องได้ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงการจัดกิจกรรมการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิภาพต่อไป

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถภาพที่จำเป็นในการจัดกิจกรรมการสอนของครูโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ของครูระดับประถมศึกษา โรงเรียนสังกัดเทศบาลในเขตการศึกษา 7
2. เพื่อเปรียบเทียบสมรรถภาพในการจัดกิจกรรมการสอนของครูโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญของครูระดับประถมศึกษาโรงเรียนสังกัดเทศบาลในเขตการศึกษา 7 โดยจำแนกตามวุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์ในการสอน และขนาดของโรงเรียน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นแนวทางในการพัฒนาสมรรถภาพที่จำเป็นในการจัดกิจกรรมการสอนของครูโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ
2. เสนอแนะนโยบายและแนวทางในการฝึกอบรมครู ให้มีความรู้ความสามารถในการจัดกิจกรรมการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

ขอบเขตของการวิจัย

■ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอนในระดับประถมศึกษาโรงเรียนสังกัดเทศบาลในเขตการศึกษา 7 ปีการศึกษา 2544 จำนวน 1,666 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนในระดับประถมศึกษาโรงเรียนสังกัดเทศบาลในเขตการศึกษา 7 ปีการศึกษา 2544 ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) และกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ เครจซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 308 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

2.1.1 วุฒิทางการศึกษา จำแนกเป็น

ต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรี และปริญญาโท

2.1.2 ประสบการณ์ในการสอน จำแนกเป็น

น้อยกว่า 10 ปี

- 10 - 20 ปี

- 21 ปีขึ้นไป

2.1.3 ขนาดของโรงเรียน จำแนกเป็น

โรงเรียนขนาดเล็ก (มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 400 คน)

โรงเรียนขนาดกลาง (มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 401 - 800 คน)

โรงเรียนขนาดใหญ่ (มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 801 คนขึ้นไป)

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ สมรรถภาพที่จำเป็นในการจัดกิจกรรมการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ที่แสดงออกให้สังเกตเห็นได้จากพฤติกรรมการสอน ใน 4 ด้าน ดังนี้

1. ความรู้ความเข้าใจในการวางแผนการสอน
2. การจัดกิจกรรมการสอน
3. การสนับสนุนและสร้างแหล่งการเรียนรู้
4. การวัดและประเมินผล

นิยามศัพท์เฉพาะ

สมรรถภาพที่จำเป็นในการจัดกิจกรรมการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง ความรู้ความเข้าใจ คุณลักษณะ และทักษะที่เป็นแรงกระตุ้น หรือสนับสนุนให้ครูผู้สอนจัดกิจกรรมการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ที่แสดงออกให้สังเกตเห็นได้จากพฤติกรรมการสอน โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม เน้นการปฏิบัติจริง ได้มีการพัฒนาระบบการคิด มีอิสระ ได้เรียนรู้ตามความถนัดและความสนใจ สามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองโดยวิธีการ และแหล่งความรู้ที่หลากหลาย นำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในชีวิตจริงได้ โดยจำแนกเป็นด้านต่างๆ ประกอบด้วย

1. ความรู้ ความเข้าใจในการวางแผนการสอน
2. การจัดกิจกรรมการสอน
3. การสนับสนุนและสร้างแหล่งการเรียนรู้
4. การวัดและประเมินผล

ความรู้ความเข้าใจในการวางแผนการสอน หมายถึง การมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่สอนอย่างแท้จริง วิเคราะห์หลักสูตรเตรียมการสอนทั้งเนื้อหาและวิธีการ จัดทำแผนการสอน กำหนดการสอนในแต่ละรายวิชา สามารถเชื่อมโยงวิชาต่างๆ ให้สอดคล้องกัน มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ยึดถือความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นสำคัญตอบสนองความรู้และความถนัดของผู้เรียน และตอบสนองความสนใจของแต่ละบุคคล เปิดโอกาสให้ผู้เรียนกำหนดแผนการเรียนร่วมกัน

การจัดกิจกรรมการสอน หมายถึง สภาพการจัดประสบการณ์ของครูผู้สอนโดยสามารถบูรณาการสาระการเรียนรู้สอดคล้องกับความสนใจทันสมัยตามสภาพจริง จัดกิจกรรมและสถานการณ์ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงออกและคิดอย่างสร้างสรรค์ ส่งเสริมให้ผู้เรียนฝึกคิด ฝึกทำ และฝึกปรับปรุงตนเอง เอาใจใส่เด็กเป็นรายบุคคลและแสดงความเมตตาต่อผู้เรียนอย่างทั่วถึง ครูมีความเป็นประชาธิปไตย เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ เคารพความคิดเห็นของนักเรียนแต่ละคนอย่างจริงใจมีสื่อการเรียนรู้และการค้นคว้าที่หลากหลายเน้นให้ผู้เรียนทำกิจกรรมกลุ่มใช้กระบวนการแก้ปัญหาในกิจกรรมการเรียนการสอน ครูเน้นบทบาทการสนับสนุนและช่วยเหลือเด็กให้เกิดการเรียนรู้เป็นสำคัญเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกทำกิจกรรมตามความสามารถ ความถนัดและความสนใจของตนเองอย่างมีความสุข ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

การสนับสนุนและสร้างแหล่งการเรียนรู้ หมายถึง การจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศ ปลูกเร้าใจและเสริมแรงให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ แนะนำแหล่งการเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงสัมพันธ์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ใช้แหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายและเชื่อมโยงกับประสบการณ์ชีวิตจริง มีการประยุกต์ใช้ความรู้กับชีวิตจริง สนับสนุนให้ผู้เรียนได้ฝึกค้น รวบรวมข้อมูลและสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเอง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนวางแผนขั้นตอนในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

การวัดและประเมินผล หมายถึง การดำเนินกิจกรรมวัดผลและประเมินผลโดยครูผู้สอนจะเน้นกระบวนการเรียนรู้เป็นสำคัญใช้วิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย วัดและประเมินผลตามสภาพจริง ครูสามารถใช้คำถามเป็นเครื่องนำทางในการเรียนรู้ มีการวัดโดยใช้ผลงานเป็นสำคัญ สังเกตและประเมินพัฒนาการของเด็กอย่างต่อเนื่อง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผล ฝึกให้ผู้เรียนประเมิน ปรับปรุงตนเองและยอมรับผู้อื่น ใช้ข้อมูลจากการวัดผลมาปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น

โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนสังกัดเทศบาลในเขตการศึกษา 7 ได้แก่ เทศบาลเมืองกำแพงเพชร เทศบาลเมืองตาก เทศบาลตำบลแม่สอด เทศบาลนครนครสวรรค์ เทศบาลเมืองชุมแสง เทศบาลตำบลตาคลี เทศบาลเมืองพิจิตร เทศบาลเมืองบางมูลนาก เทศบาลเมืองตะพานหิน เทศบาลนครพิษณุโลก เทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ เทศบาลเมืองหล่มสัก เทศบาลเมืองสุโขทัยธานี เทศบาลเมืองสวรรคโลก เทศบาลเมืองอุตรดิตถ์ เทศบาลตำบลศรีพนมมาศ

ขนาดของโรงเรียน หมายถึง การแบ่งขนาดโรงเรียน ตามจำนวนนักเรียนที่มีอยู่ในโรงเรียน โดยแบ่งเป็น 3 ขนาด ตามเกณฑ์มาตรฐานของสำนักบริหารการศึกษาท้องถิ่น กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ดังนี้

โรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึงโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 400 คน

โรงเรียนขนาดกลาง หมายถึงโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียน ตั้งแต่ 401 – 800 คน

โรงเรียนขนาดใหญ่ หมายถึงโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียน ตั้งแต่ 801 คน ขึ้นไป

ครู หมายถึง ผู้ที่ทำการสอนระดับประถมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลในเขตการศึกษา 7 ปีการศึกษา 2544

สมมติฐานการวิจัย

1.สมรรถภาพที่จำเป็นในการจัดกิจกรรมการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญของครูระดับประถมศึกษา โรงเรียนสังกัดเทศบาล ในเขตการศึกษา 7 ต่ำกว่าเกณฑ์

2.ครูผู้สอนที่มีวุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์ในการสอนและขนาดของโรงเรียนต่างกันมีสมรรถภาพที่จำเป็นในการจัดกิจกรรมการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญแตกต่างกัน